

УДК 070”520*1”:94(=161.2)(092)](477.83-25)”1920/1923”

Мальвіна МИХАЛЮК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7032-9619>

Львівська національна наукова

бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: Malva_2008@ukr.net

ЧАСОПИС «РІДНИЙ КРАЙ» (ЛЬВІВ, 1920–1923 pp.):

АВТОРИ, ТЕМИ, ПРОБЛЕМИ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-2](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-2)

Часопис «Рідний Край» (Львів, 1920–1923) цікавить дослідників як наукова та пресова спадщина, а також як об’єкт дослідження структури журналу, тематичного змісту, авторського складу. Стаття базується на матеріалах часопису «Рідний Край», спеціальний комплект якого зберігається у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

Автором проведено дослідження з пошуку, групування й аналізу тем, проблем та авторського складу журналу. Для досягнення поставленої мети було ретельно опрацьовано всі випуски досліджуваного часопису, проаналізовано наявний матеріал, згруповано рубрики. Проведено аналіз тем, які найчастіше висвітлюються в часописі, знайдено та подано інформацію про найактивніших авторів газети, опрацьовано їхні журналістські матеріали.

Часопис ознайомлював своїх читачів із життям українців не лише на етнічних територіях, а й за кордоном. У виданні функціонують рубрики, які висвітлюють події у Білорусі, Грузії, Франції, Австрії, Румунії, Кримській Республіці. Серед дописувачів трапляються імена як дуже відомих журналістів, таких як М. Яцків, Н. Гнатюк, С. Твердохліб, С. Курулішвілі, так і менш відомих кореспондентів та дописувачів, які часто приховували справжнє прізвище під псевдонімами та криптонімами. Завдяки матеріалам т. зв. «народних кореспондентів» газета набула значної популярності серед населення Галичини.

Найбільш інформативними для нашого дослідження стали рубрики. Газета достатньо структурована, рубрики були постійними або змінними, їх переглянуто на наявність актуального для конкретного історичного періоду матеріалу. Рубрики також згруповано за територіальним критерієм. Насамперед це рубрики, матеріали яких

ознайомлювали читачів із життям українців на етнічних територіях та в еміграції: «Вісті з Волині», «Вісті з Великої України», «З білоруського життя», «З окупованої Грузії» та ін. Кожен номер видання починався з актуальних новин в Україні чи світі. Особливу увагу нами було приділено авторам-журналістам та дописувачам журналу. Багато статей, дописів, заміток підписані маловідомими авторами; авторами, які приховували свою особистість під псевдонімами та криптонімами; відомими публіцистами. Визначено основні тематичні лінії текстів найбільш активних дописувачів, що вирізняються високим рівнем професіоналізму та інформативною насиченістю.

Віднайдений матеріал має велику цінність для дослідників, які хотіли б розглядати часопис не з політичної точки зору, а з погляду цінності змісту журналу, який охоплює величезну кількість тем і проблем конкретного періоду. Перспективою досліджень є подальше розкриття змісту часопису, групування рубрик за тематикою, висвітлення проблематики, пошук нових публіцистів, прихованих під псевдонімами та криптонімами.

Ключові слова: *«Рідний Край», професійна діяльність, журналістика, часопис, теми, рубрики, автори, проблеми.*

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми полягає у тому, що матеріал, віднайдений на сторінках часопису «Рідний Край» (Львів, 1920–1923), розкриває унікальну інформацію про тематичне наповнення часопису, проблематику, яку висвітлювали кореспонденти газети, та журналістську працю найбільш відомих авторів часопису (Михайла Яцківа, Назара Гнатюка, Сидора Твердохліба, Сергія Курулішвілі та ін.).

Новизна теми полягає в тому, що більшість досліджень, пов'язаних із часописом «Рідний Край», мали політичний ракурс, ми ж розглядаємо наповнення газети як цінний довідковий і творчий матеріал, що досить часто не має жодної причетності до політичної стратегії видання, а є цінним джерелом для дослідників, крім того, акцентуємо співробітництво з часописом відомих журналістів, які докладали значних зусиль, щоби часопис був цікавим та мав попит серед читачів.

Мета дослідження – на основі опрацьованих матеріалів на сторінках часопису «Рідний Край» проаналізувати особливості віднайденого матеріалу (статті, фейлетони, дописи, замітки, перекла-

ди), оглянути рубрики, охарактеризувати актуальні та цікаві теми, проаналізувати та згрупувати дописи активних кореспондентів часопису, якщо можливо, розкрити псевдоніми відомих авторів та авторство непідписаних статей.

Об'єкт дослідження – контент часопису «Рідний Край»; **предмет** – авторський склад часопису: журналісти, публіцисти, кореспонденти, дописувачі видання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В українському пресознавстві є багато досліджень, присвячених функціонуванню львівських часописів, що представляють різні напрями міжвоєнного періоду. Газета «Рідний Край» стала об'єктом зацікавлення небагатьох дослідників, короткі відомості про часопис знаходимо у праці М. Мартинюка [5] та розвідці О. Дроздовської, вміщеній у виданні «Українські часописи Львова 1848–1939 рр.» [3]. Постать М. Яцківа є сферою наукового зацікавлення А. Матусяк [6], О. Мельник [7], О. Ткачук [14], В. Просалової [8]. Журналістську діяльність Н. Гнатюка досліджує Л. Сніцарчук [10; 11].

Діяльність С. Твердохліба як поета, перекладача, публіциста окреслена в низці словникових гасел, опублікованих у довідкових виданнях: «Українська поезія кінця XIX — середини XX ст.» [9], «Шевченківська енциклопедія» [13], «Українська журналістика в іменах» [4]. Про постать Сергія Курулішвілі та його журналістську діяльність знаходимо інформацію в польськомовних джерелах дослідників Вітольда Ковальського [16], Андрія Возняка [17].

Методи дослідження. Основним методом дослідження став метод контент-аналізу – для виявлення та характеристики потрібних для аналізу газетних текстів; системний метод – для визначення важливості часопису «Рідний Край» у системі досліджень періодичних видань; аналітичний метод – для ознайомлення з актуальними темами, характерними для тогочасного суспільства; описовий метод – для характеристики важливих явищ та тогочасних подій і порівняльний метод – для аналізу контенту газети «Рідний Край» за кожен рік існування (1920–1923).

Виклад основного матеріалу. Якщо брати до уваги змістове наповнення часопису, то найбільш інформативними стали для нашого дослідження рубрики. Газета достатньо структурована, рубрики були постійні або змінні, з часом постійні рубрики припи-

няли своє функціонування, натомість друкувалися нерубриковані матеріали. Цей феномен спостерігаємо, наприклад, при аналізі текстів рубрики «Часи і характери». Рубрики могли сегментуватися за територіальним критерієм. Зокрема, йдеться про рубрики, матеріали яких ознайомлювали читачів з життям українців на етнічних територіях та в еміграції: «Вісти з Волині», «Вісти з Великої України», «З білоруського життя», «З окупованої Грузії» та ін. Кожен номер видання починався з актуальних новин в Україні або ж у світі. До уваги бралися також інформаційні повідомлення інших періодичних видань. Особлива увага приділялася авторам і дописувачам часопису. Багато статей, дописів, заміток підписані маловідомими особами (оскільки часопис позиціонував себе «народним дневником»), до нього дописувала велика кількість «народних кореспондентів», саме ця особливість популяризувала газету серед населення); авторами, що приховувалися під псевдонімами та криптонімами (деякі невідомі статті або ж підписані псевдонімами та криптонімами вдалося розкрити завдяки написам олівцем невідомого автора на полях примірника часопису, що зберігається у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника); відомими публіцистами (детально зупинилися на постатях М. Яцківа, Н. Гнатюка, С. Твердохліба, С. Курулішвілі).

«Рідний Край: Народний дневник» – часопис, що виходив у Львові впродовж 1920–1923 рр. під редакцією Михайла Яцківа. Видання здобуло собі репутацію «угодовського»: «Коли у 1920 році вийшли перші числа “Рідного Краю”, націоналісти назвали його “угодовським” й оголосили Яцкову бойкот, мотивуючи його тим, що Яцків “продався” польському уряду. Насправді Яцків мав контакт не так з польським урядом, як (через посередників) з урядом Петлюри, що був у прямій залежності від польської влади» [2, с. 134]. Ще одним нюансом ворожого сприйняття «Рідного Краю» представниками різних політичних напрямів було існування часопису на кошти т. зв. «репильного» фонду [12] – польського фонду, що надавав матеріальну підтримку виданням, із розрахунком на вигідне для влади наповнення часопису. Проте сама газета ніколи не афішувала, що користується цим бюджетом, як і той нюанс, що є петлюрівським органом. Редакція окреслила свої цілі таким чином: у вступній статті «Наше слово» задекларовано завдання, які

поставив перед собою часопис, як-от: «з'єднання всіх українських земель в одну народну, демократичну державу», «оборона інтересів українського народу перед світом», «усунення надміру загального, безцільного, а шкідливого для маси одиниць політиканства» (1920. Ч. 1) та ін. Головне тематичне спрямування газети – антирадянське (боротьба з більшовиками, за волю народу: перебіг воєнних дій між більшовицькими військами й Армією УНР та Добровольчою армією під керівництвом генерала А. Денікіна, проведення аналізу втрат на фронтах, публікація звітів з різних засідань), справа Східної Галичини була однією із провідних тем часопису, зокрема, їй присвячено низку статей: «Сui bono? Надії на східно-галицьку делегацію в Женеві» (1920. Ч. 13), «Жерела й устя східно-галиц. проблеми» (1921. Ч. 130), «Найвища Рада і Східна Галичина» (1921. Ч. 209), М. Т. «Крутими дорогами. (Сх.-галицька справа не буде розглядана в Газі)» (1922. Ч. 102), М. Т. «Недоля Східної Галичини» (1922. Ч. 111) та навіть було запроваджено рубрику «Справа Східної Галичини».

Матеріали низки рубрик у виданні «Рідний Край»¹ спрямовані на ознайомлення українців Галичини з побутуванням земляків у радянській Україні, а також з ідеологічним тиском радянської влади на населення країни. Часопис не приховував свого негативного і засуджувачого ставлення до влади, що запанувала в Радянському Союзі, – це проявлялося у нищівній критиці її ідеології та практики на сторінках газети. З огляду на це зрозуміло, чому у виданні назви рубрик містять такий гнітючий підтекст: «В царстві сатани», «Вісти з Совітського пекла на Україні», «В царстві безправ'я» та ін.

Багато матеріалів присвячено темі голоду у радянській Україні, що розпочався 1921 р. і став своєрідним прологом страшного Голодомору 1932–1933 рр. Репресивна політика СРСР, що придушувала опір селян, призвела до величезних людських втрат.

Пронизливими є дописи В. Запонюка «Голодні настрої» (1921. Ч. 148) та «В голодні дні» (1921. Ч. 258), де автор реалістично описує, як голод пробирався в селянські сім'ї і руйнував тихе, злагожене сімейне життя: «Дику драму почав писати голод, а героя-

---

¹ Детальніше з рубриками часопису можна ознайомитись у дослідженні О. Дроздовської [3].

ми драми обрав: батька, дітей і родинний добробут», оскільки «дрібниці і безглуздя цієї сварки... трагедія життя за мискою зеленого кулішу», що з «фунту пшона і цілої корзини лободи», «то куліш; зелений куліш з лободою; пісний, як трястя, та ще й не досолений. А їсти вже так хочеться, що аж голова болить» (1921. Ч. 258). Ще один приклад – стаття Назара Гнатюка (під псевд. Марко Брун), де він чітко описує позицію влади стосовно питання голоду: «Замість хліба – куля!» – таку допомогу місцевому населенню надає радянська влада, а «народ з голоду, як мухи в осені, гине...» (Брун Марко. Проч з ярмом різунів та бандитів! (на основі голосів з поза більшовицького кордону). 1921. Ч. 208). У статті кореспондента Е. М. «Голод на Україні» зазначено, що голод – це зміцнення диктатури, а також знесилення населення, яке вже неспроможне чинити спротив: «На Україну прибуває сила ешалонів з голодною людиною, яка ще в вагонах вимирає в страшній кількості від голоду і пошестних хороб... Так виглядає боротьба совітів з голодом, який вони самі спричинили...» (1922. Ч. 32). Ця ж тема порушується у низці статей за 1922 р.: М. Т. «На поміч голодній Україні» (ч. 110), «Голодна Україна» (ч. 129, 131) (статистика щодо норми кількості зерна на людину у різних українських губерніях за 1921 р.), «Новий голод на Україні» (ч. 139) та ін.

У рубриці «Послідні вiсти» подавалася інформація про найактуальніші події, що відбулися у світі в найближчому часі, – це стосувалося як внутрішньодержавних, так і міжнародних політичних справ. Наприклад, ч. 78 за 22 квітня 1922 р. подає відомості про Генуезьку конференцію, скликану Верховною радою Антанти 10 квітня 1922 р. в Генуї (Королівство Італія) для обговорення важливих економічних та фінансових питань. Завданнями конференції були відновлення мирного співіснування народів Європи та розвиток міжнародної торгівлі, більшовицька Росія також була залучена до цієї події з метою інтеграції до європейської економічної системи. Ця тема особливо актуалізувалася у період квітня–травня 1922 р., тому її активно обговорювали та аналізували в часописі, зокрема, їй присвячено низку нерубрикованих статей: «Генуєнська конференція. – Інформації і чутки» (ч. 78), М. Т. «Генуєнська проблема» (ч. 81), В. Г. «“Щі” і генуєнська конференція» (ч. 80), М. Т. «Большевики а Генуя» (ч. 77), «Генуєнські проекти» (ч. 86), «Боль-

шевики і Генуя» (ч. 93). Цій темі відведено навіть окрему рубрику п. н. «Генуенська конференція», не підписані дописи якої висвітлюють різні аспекти перемовин між делегатами економічного та політичного напрямку, що стосувалися також долі українського народу, і яка містить статті «Делегація Уряду У.Н.Р. в Генуї» (1922. Ч. 79), «Східно-галицьке питання» (1922. Ч. 82), «Українське питання і конференція в Генуї» (1922. Ч. 95).

У добірці інформаційних повідомлень містилися також дописи, републіковані з інших періодичних видань. Зокрема, у матеріалі «Голод в Одеському повіті» (1922. Ч. 78) використано допис радянської газети «Червона Правда» про велику смертність населення від голоду на Одещині п. н. «Голодує 7072 чоловік».

Серед великої кількості авторів та дописувачів часопису виокремимо детальніше ключові постаті, які творили каркас газети. Зокрема, це М. Яцків, редакторство та співпраця якого із часописом «Рідний Край» погано вплинули на його репутацію і зробили відлюдником у колі галицької інтелігенції. «Самітний, зацькований оточенням Яцків буквально зник з літературного обрію», оскільки «перейнявся думкою досягти політичного порозуміння між українцями та поляками». Як ми уже зазначали, йому закидали «угодовство з польською владою»: Богдан Горинь у своїх спогадах про М. Яцківа також зазначає, що ще з часів «Молодої Музи» він з відразою ставився до політики, не був достатньо поінформований про таємний Варшавський договір між Пiлсудським і Петлюрою, відповідно до якого Галичина була визнана польською територією, і справжніх намірів щодо території Галичини та її активної колонізації Яцків не знав, адже «любив свій український народ і хотів йому допомогти чим міг і як міг» [2, с. 135].

Однак, незважаючи на жодні політичні впоодобання автора чи вимушені обставини, в які він потрапляв, його публіцистичний доробок у часописі «Рідний Край» надзвичайно різноманітний і тематично насичений і є цінним матеріалом для дослідників. У його публікаціях переважає суспільно-політична проблематика, висвітлена у низці аналітичних та оглядових статей, зокрема: «Три галицькі ганьби» (1921. Ч. 183), «Боротьба з проказою» (1921. Ч. 220), «Дешева радість і гіркий сум» (1921. Ч. 281). Складність полягає ще й у тому, що більшість передових статей, які можуть

належати перу редактора часопису, не підписано, а це дає змогу лише здогадуватися про величезний масив його публікацій у часописі. М. Яцків постає перед нами і як ведучий рубрики «Часи і характери», де, зазначав сам автор, «будемо містити ядерні сілюєти всяких визначних, а навіть менше відомих діячів... в ряди-годи також людей з чужих народів, що в який небудь спосіб брали участь в українських справах» ([Яцків М.]. Часи і характери. 1921. Ч. 88), як приклад – «ядерні сілюєти» Івана Франка та Михайла Павлика. Згодом ця рубрика поступово набуває іншого формату, зокрема, її матеріали трансформуються у розвідки про відомих малярів, письменників, поетів, священників, що вміщувалися на останній сторінці часопису. Так, перу М. Яцківа належать публікації про відомих художників, зокрема, він дає опис картин англійських художників-портретистів Джона Мейлера Кольєра, Томаса Купера Готча, Джона Бегнольда Берджесса, Вільяма Ліндсея Віндуса, німецького художника епохи Відродження Ганса Гольбейна ([Яцків М.]. Загадочні образи. 1921. Ч. 118–119); польських молодих поетів, зокрема Юрія Погоновського, що «володіє по мистецьки необмеженими площинами... описові і рефлексійні... щире чуття красок, тонів і акордів... воєнна утома, дика симфонія битви, блискавиці молодечих думок і почувань в хвилині бою, юне життя супроти воєнного цвинтарища...» (Яцків М. З молоді польської творчости. 1921. Ч. 124), священників та лікарів, як-от Себастьян Кнайп, баварський священник, який лікував методом загартування хворих людей ([Яцків М.]. Себастьян Кнайп. 1921. Ч. 125); антикварів, зокрема відомого львівського поціновувача старовини – єврея-антиквара Марка Гельцля, знаного ще й тим, що був другом Івана Франка: «Старий Гельцль очима, виснаженими над старими книгами і рукописами, помагав нашому поетові вишукувати потрібні цінні матеріали», сам же письменник «в сутіни антикварського магазину Гельцля серед полиць, завалених книгами і серед стосів старих “білих круків”, пересиджував... і порпався довгими годинами. Тут виловив він не одну перлину, не оден жемчуг для культури українського народу» ([Яцків М.]. Антиквар Марко Гельцль (Hölzl) у Львові. 1921. Ч. 191); українських діячів мистецтва, зокрема відомого актора та режисера Миколу Садовського (Яцків М. Микола Садовський. В свято 40-літньої сценічної праці. 1921. Ч. 281). За-

значимо, що більшість статей, які є логічним продовженням рубрики «Часи і характери», не підписані, але мовна стилістика та позначки прізвища автора олівцем на маргінесах часопису не залишають сумніву, що всі вони належать перу М. Яцківа.

Отже, публіцистична діяльність М. Яцківа величезна і різножанрова: передові статті, дописи, замітки, фейлетони, переклади. Писав він як про політику та польсько-українські стосунки («Три галицькі ганьби». 1921. Ч. 183; Боротьба з проказою. 1921. Ч. 220; Дешева радість і гіркий сум. 1921. Ч. 281), так і життєві історії, наприклад про те, як надмірна зацікавленість політикою впливає на жінку і руйнує її сімейне життя («Жертва патріотизму». 1921. Ч. 107–108), досліджував також природу сновидінь (Звукові і світляні вражіння підчас сну. 1921. Ч. 181).

Одним із спеціальних кореспондентів часопису, що висвітлював події на Волині та у радянській Україні, був Назар Гнатюк.¹ Журналіст співпрацював із часописом надзвичайно плідно, підписуючи власні тексти своїм повним прізвищем, ініціалами: Н. Г-к та псевдонімом Марко Брун (часто використовував ініціали: М. Б.; – М. М.). Загалом він є автором понад сотні публікацій, серед яких – інформаційні матеріали та повноцінні статті, що порушували актуальну проблематику цього періоду. Марко Брун вів рубрики: «Малий фейлетон», «Вісти з Волині», «Вісти з Великої України», «Вісти з совітського пекла на Україні», «Тарнавські листи», «3 українських справ». Значну увагу приділяв долі українських інтернованих вояків, зокрема, писав про інвалідів Армії УНР. Серед повноцінних статей, уміщених на перших шпальтах видання, його перу належать такі: «Українська еміграція на Балканах» (1921. Ч. 192), «Освітня політика на Волині» (1921. Ч. 203–204), «Проч з ярмом різунів та бандитів! (на основі голосів з поза більшовицького кордону)» (1921. Ч. 208), «Інваліди Армії У. Н. Р.» (1921. Ч. 265).

Одним із провідних авторів часопису «Рідний Край» постає перед нами також С. Твердохліб – як публіцист та плідний перекладач, що підписував свої статті у часописі псевдонімом Йоан Уйгази (приналежність псевдоніма цьому автору вперше зазначено в розвідці О. Дроздовської, вміщеній в історико-бібліографічному

¹ Детальніше постать Н. Гнатюка та його журналістська діяльність розглядається у дослідженнях Л. Снічарчук [10; 11].

дослідженні «Українські часописи Львова 1848–1939 рр.» [3], підтвердженням також є віднайдена стаття п. н. «Нескінчений архитвір» (1921. Ч. 189), що підписана цим псевдонімом з уточненням: «(*) псевдонім українського автора», також виявлено підпис, зроблений олівцем невідомого автора на вільному краї сторінки часопису з розшифруванням псевдоніма: «(Твердохліб С.)».

У часописі віднайдено багато перекладів, зокрема: «Оскар Уайльд. Артист» (1921. Ч. 181), «Пер Гальштрем. З темряви (Оповідання)» (1921. Ч. 223) та поезій С. Твердохліба, наприклад: «Плавба в льотоси» (1921. Ч. 107). Крім того, він вів рубрику «З дослідів модерної культури» (1921. Ч. 183–184) та «Модерна поезія» (1921. Ч. 184).

Часопис ознайомлював своїх читачів із життям українців на етнічних територіях та в еміграції (зокрема матеріали рубрик: «Вісти з Волині» – серед авторів публікацій знаходимо таких журналістів, як: С. Бецький, Назар Гнатюк (псевд. Марко Брун), Сергій Горинець, М. Кучерявий, К. Подільський, В. Поступовий, Іван Справедливий, Остап Хмурий, низка авторів під псевдонімами та криптонімами: Перебендя, Й. П., К. М., С. С. та багато інших; «Вісти з Великої України» – М. Кучерявий (ймовірно, використовував для підпису дописів у цій рубриці свої ініціали: М. К.), І. Рачій (ймовірно, використовував для підпису своїх дописів у рубриці криптонім: І-Р-ій), Петро Федорець (ймовірно, використовував для підпису дописів у рубриці скорочення прізвища: Ф-ць), низка авторів під псевдонімами та криптонімами: Перебендя, Вас-ко, П-ий (як зазначено, дописував також до рубрики «Вісти з Волині»), Стрілець, Ю.....м, Z; «З життя еміграції» – висвітлено еміграційне життя у Франції (дописувачка М. Колесникова), еміграційне життя у Женеві (Швейцарія) (без підпису), еміграційне життя у Відні (Австрія) (без підпису), еміграційне життя у Тарнові (Польща) (дописувачі: Кіндрат Світайленко, Л., П. Б.), еміграційне життя в Чехословаччині (дописувач Л.), еміграційне життя у Кримській Республіці (дописувач Запорожець). Багато уваги часопис приділяв і висвітленню культури та побутуванню інших народів, зокрема у рубриках: «З білоруського життя», «Вісти з Бесарабії» (актуальні новини з Румунії), «З Грузії» («З окупованої Грузії»). Події у Грузії привертати неабияку увагу часопису, оскільки ця країна історично дуже

схожа до України і прагнула незалежності після збройного повстання більшовиків у лютому 1921 р., після якого країна опинилася у повній владі Радянського Союзу на тривалий період [1]. Тож постать грузинського поета, журналіста, активного дописувача та кореспондента часопису «Рідний Край» Сергія Курулішвілі (1894–1925) та його публіцистична діяльність на сторінках видання викликає велике зацікавлення у контексті його співпраці з українськими колегами-журналістами. Про його життя та діяльність дізнаємося з польськомовних джерел [15–17], хоча він емігрував до Польщі 1918 р., де зайнявся редакторством (у Польщі він знаний як редактор річників «Pro Georgia» за 1922 р. та «Kurier Stoleczny» за 1923 р.), однак гостро і болюче реагував на події у рідній Грузії. У часописі «Рідний Край» він підписував свої дописи прізвищем, а також використовував псевдонім – Сер (приналежність цього псевдоніма С. Курулішвілі підтверджує віднайдена стаття «Трагедія Грузії» (1921. Ч. 58), що підписана цим псевдонімом і тематично збігається з іншими його публікаціями, також виявлено підпис олівцем невідомого автора на вільному краї сторінки часопису з розшифруванням цього псевдоніма (дослівно: «Серго Корілішвілі (Тайфуні)» (цей примірник комплекту газет знаходиться у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаніка); С. Тайфуні (псевдонім згадано у матеріалах про життя і творчість автора, вміщених у часописі «Pro Georgia»: «Sergo Kuruliszwili (pseudonim *Tajfun*), poeta i dziennikarz, działacz emigracji gruzińskiej w Polsce w latach 1918–1925» [16], а також підтверджено С. Твердохлібом у статті «Скарга Грузії»: «п. Сергій Курулішвілі... відомий під прибраним прізвищем *Тайфуні*» (1921. Ч. 207–208). Непрямим доказом також є подвійний підпис автора, який він зазвичай використовував для підпису своїх поезій, як-от «С. Тайфуні-Курулішвілі» (1922. Ч. 6).

Завдяки віднайденій у часописі інформації ми можемо дізнатися дещо більше про українсько-грузинські стосунки та діяльність С. Курулішвілі у міжвоєнному Львові. Відомо, що він мав виклад у Львові на тему: «Про большевицьку небезпеку» (анонсовано С. Твердохлібом у рубриці «Малий фейлетон» ч. 203 за 15 вересня 1921 р.). А вже у ч. 207 за 20 вересня він підсумував цей виступ, а також подав дуже цікаву і пізнавальну інформацію як про сам виступ: «Свій палкий відчит, так актуальний для нас тут у східній

Галичині, закінчив п. Курулішвілі ознайомленням зібраних з декількома своїми поезіями в грузинській і польській мові, з яких вірш настроєвий «На чужині» викликав, як і сам відчит, бурю заслужених оплесків», так і про постать грузинського публіциста: «На тему большевицької небезпеки говорив оноді публично у Львові п. Сергій Курулішвілі. Сей грузинський інженер і zarazом талановитий поет, відомий під прибраним прізвищем Тайфуні – се оден з тих патріотів Грузії, яких большевицьке насильство над їх нещасною кавказькою вітчиною приневолило піти в Європу з голосом протесту... Курулішвілі є у Варшаві предсідником грузинсько-польського Товариства» (Твердохліб С. Скарга Грузії. 1921. Ч. 207). Отож сфера його зацікавлення – це більшовицький тиск на держави, що прагнули автономії, зокрема на Україну, Грузію, Азербайджан, Вірменію, Кубань (Курулішвілі С. Зов. 1921. Ч. 245), він також засуджував «Лігу нових пут» (Лігу Народів) у бездіяльності, а Європу – в тому, що «холодно стрітила висвободжених нових держав». Цікаво: публіцист вважав, що «український народ ще раз показав, що він прагне свободи, хоче сам будувати своє життя, щоби в його внутрішні справи ніхто не вмішувався...»; «Нехай почує Європа, хай чує весь мир, що Україна, як така існувала історично, має свої великі традиції і хоче лише знов найти втрачену незалежність» (Курулішвілі С. Чаша переповнилась. 1921. Ч. 251).

У своїй статті «Близький Схід», вміщеній у часописі «Рідний Край» 30 грудня 1921 р., С. Курулішвілі показує усю складність ситуації, яка склалася у світі: «Весь Близький Схід палає тривогою та війною. Будучина для одних близько-східних народів повна надіями на перемогу їх зусиль, тоді як інші народи – таких більшість – вступають в 1922 рік з тим же почуттям тривоги й одчаю душі, не бачучи ніяких ознак перемоги права і справедливости» (1921. Ч. 288).

Висновки. Незважаючи на політичний напрям часопису і бажання видавців пом'якшити незадоволення українців незаконною окупацією територій Східної Галичини та налагодити польсько-українські стосунки, а також прямий вплив еміграційного петлюрівського уряду, що покладав великі надії на політичний союз із Польщею, можна зробити висновки, що часопис «Рідний Край» залишається цінним джерелом для пресознавчих досліджень. Неможливо

стовідсотково визначити, чи було свідомо з першого числа випуску запрограмовано часопис на «угодовську» політику щодо польського уряду, адже цілі, задекларовані редакцією та М. Яцківим зокрема, були благородні: «Нашою остаточною метою є з'єднання всіх українських земель в одну народну, демократичну державу» (Редакція «Рідного Краю». Наше слово. 1920. Ч. 1), але насамперед висновковуємо, що цінність цього видання становлять різнобічне тематичне наповнення газети, масив рубрик та публікацій, велика кількість відомих, маловідомих і невідомих авторів, що приховувалися під псевдонімами та криптонімами; власних кореспондентів часопису, матеріали багатьох невідомих – т. зв. «народних» – кореспондентів (не всі дописувачі могли вдало викласти свої думки, тож тексти піддавалися редагуванню та коректуванню фахівцями редакції часопису), що надсилали їх з різних місцевостей країни, яка перебувала під пануванням різних держав у 1920–1930-х рр. Це збільшувало обсяг часопису, популяризувало його серед населення, не лише урізноманітнювало наповнення газети інформацією з різних регіонів країни, а й збагачувало часопис новинами з цілого світу.

Перспективи цього дослідження передбачають проведення ще більш детального огляду рубрик та підрубрик видання, оскільки велика інформаційна наповненість часопису не дозволяє охопити та проаналізувати весь масив надрукованих текстів. Затребуваним також є розшифрування псевдонімів та криптонімів журналістів і дописувачів часопису, а також розкриття авторства непідписаних статей, що допоможе науковцям виявити нові аспекти в дослідженнях відомих та маловідомих персоналій, більш детально сфокусувати увагу на помітках, віднайдених на полях часопису, оскільки вони можуть нести цінну інформацію про авторів непідписаних статей.

1. Вачнадзе М., Гурули В., Бахтадзе М. История Грузии. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Vachn/32.php/.
2. Горинь Б. Не тільки про себе: роман-колаж: у 3 кн. Київ, 2006. Кн.1: 1955–1965. 352 с.
3. Дроздовська О. Рідний Край. *Українські часописи Львова 1848–1939 рр.*: іст.-бібліогр. дослідж.: у 3 т. Львів, 2003. Т. 3. Кн. 1: 1920–1928 рр. С. 134–142.

4. Комариця М. Твердохліб Сидір. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* Львів, 2000. Вип.7. С. 341–342.
5. Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 рр.): матеріали до бібліогр. Львів, 1998. С. 178.
6. Матусяк А. Химерний Яцків: модерністський дискурс у прозі Михайла Яцкова. Львів: Піраміда, 2010. 224 с.
7. Мельник (Слейко) О. Модерніст Михайло Яцків і персонажі, що не/танцюють: візія автора та реципієнта. *Наукові праці: наук.-метод. журн.* Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили. 2008. Вип. 67. Т. 80: Філологія. Літературознавство. С.108—113.
8. Просалова В. А. Літературно-музичні кореляції в малій прозі М. Яцкова. *Філологічний дискурс: зб. наук. пр.* Хмельницький: ХГПА, 2016. Вип. 3. С. 126–138.
9. П'ядик Ю. Українська поезія кінця ХІХ — середини ХХ ст.: Бібліографія. Антологія / упоряд.: І. Г. П'ядик-Халаявка, Н. Г. Дашкіна., С. П. Халаявка. Київ: К.І.С., 2021. Т. 8. С. 532–536.
10. Сніцарчук Л. Назар Гнатюк: «Бути журналістами в тяжкий для пресової праці час» (1917–1921). *Образ.* 2017. Вип. 3(25). С. 78–87.
11. Сніцарчук Л. «Тарнів. Еміграція. 1921 рік»: щоденникові записи журналіста Назара Гнатюка. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства.* Львів, 2014. Вип.4(22). С.561.
12. Сніцарчук Л. Українська преса Галичини (1919–1939 рр.) і журналістичкознавчий дискурс: монографія. Львів, 2009. С. 135.
13. Твердохліб Сидір Антонович. *Шевченківська енциклопедія: у 6 т.* Київ, 2015. Т. 6. С. 50.
14. Ткачук О. Наративні принципи прози Михайла Яцківа: монографія. Тернопіль, 2013. 275 с.
15. Kuruliszwili Sergo (młodszy). Z rodzinnych wspomnień o Sergo Kuruliszwili. *Pro Georgia: Journal of Kartvelological Studies.* University of Warsaw. 1991. Part 1. S. 45–51.
16. Kowalski W. Sergo Kuruliszwili. *Pro Georgia: Journal of Kartvelological Studies.* University of Warsaw. 1991. Part 1. S. 43–44.
17. Wozniak A. Sergo Kuruliszwili (4. IX. 1894 – 25. III. 1925). *Metafora.* 2001. Nr. 44/46 (2000/2001). S. 226–229.

References

1. Vachnadze, M., Huruly, V., Bakhtadze, M. Istoriiia Hruziyi [The history of Georgia]. Retrieved from https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Vachn/32.php/. (in Rus.).

2. Horyn, B. (2006). Ne tilky pro sebe: roman-kolazh [Not only about oneself: A collage novel]: u 3 kn., Kyiv, kn.1:1955–1965, 352 s. (in Ukr.).
3. Drozdovska, O. (2003). Ridnyi Krai, *Ukrainski chasopysy Lvova 1848–1939 rr.*: ist.-bibliohr. doslidzh.: u 3 t., Lviv, t. 3, kn. 1: 1920–1928 rr., s. 134–142. (in Ukr.).
4. Komarytsia, M. (2000). Tverdokhlib Sydir, *Ukrainska zhurnalistyka v imenakh*: materialy do entsykloped. slov., Lviv, vyp. 7, s. 341–342 (in Ukr.).
5. Martyniuk, M. (1998). *Ukrainski periodychni vydannia Zakhidnoi Ukrainy, krain Tsentralnoi ta Zakhidnoi Yevropy (1914–1939 rr.)* [The Ukrainian periodicals of Western Ukraine, countries of the Central and Western Europe]: materialy do bibliohr., Lviv, s. 178. (in Ukr.).
6. Matusiak, A. (2010). Khymernyi Yatskiv: modernistskyi dyskurs u prozi Mykhaila Yatskova, Lviv: Piramida, 224 s. (in Ukr.).
7. Melnyk (Ieleiko), O. (2008). Modernist Mykhailo Yatskiv i personazhi, shcho ne/tantsiuiut: viziia avtora ta retsyipiienta [Modernist Mykhailo Yatskiv and non-dancing personalities: the the vision of author and recipient], *Naukovi pratsi*: nauk.-metod. zhurn., Mykolaiv: Vyd-vo MDHU im. P. Mohyly, vyp. 67, t. 80: Filolohiia. Literaturoznavstvo, s. 108—113. (in Ukr.).
8. Prosalova, V. A. (2016). Literaturno-muzychni koreliatsii v malii prozi M. Yatskova [The literary and musical correlation in the small prose of M. Yatskiv], *Filolohichnyi dyskurs*: zb. nauk. pr., Khmelnytskyi: KhHPA, vyp. 3, s. 126–138. (in Ukr.).
9. Piadyk, Yu. (2021). *Ukrainska poeziia kintsia XIX — seredyny XX st.: Bibliohrafiia. Antolohiia* [The Ukrainian poetry of the late 19th – mid-XX century: Bibliography. Anthology] / uporiad.: I. H. Piadyk-Khaliavka, N. H. Dashkina., S. P. Khaliavka, Kyiv: K.I.S., t. 8, s. 532–536. (in Ukr.).
10. Snitsarchuk, L. (2017). Nazar Hnatiuk: «Buty zhurnalistamy v tiazhkyi dlia presovoii pratsi chas» (1917–1921) [Nazar Hnatiuk. To be a journalist in the difficult time for press], *Obraz*, vyp. 3(25), s. 78–87. (in Ukr.).
11. Snitsarchuk, L. (2014). «Tarniv. Emihratsiia. 1921 rik»: shchodennykovi zapysy zhurnalista Nazara Hnatiuka [Tarniv. Emigration. 1921: daily notes of the journalist Nazar Hnatiuk], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, vyp. 4(22), s. 561. (in Ukr.).
12. Snitsarchuk, L. (2009). *Ukrainska presa Halychyny (1919–1939 rr.) i zhurnalistykoznavchyi dyskurs* [The Ukrainian press of Galicia (1919–1939s) and the journalism studies discourse: A Monograph]: monohrafiia, Lviv, s. 135. (in Ukr.).
13. (2015). Tverdokhlib Sydir Antonovych, *Shevchenkivska entsyklopediia*: u 6 t., Kyiv, t. 6, s. 50. (in Ukr.).

14. Tkachuk, O. (2013). Naratyvni pryntsypy prozy Mykhaila Yatskiva [Narrative principles of the M. Yatskiv's prose]: monohrafiia, Ternopil, 275 s. (in Ukr.).
15. Kurulishvili, Sergo (młodszy). (1991). Z rodzinnych wspomnień o Sergo Kurulishvili [From the family memoirs about Sergo Kurulishvili], *Pro Georgia: Journal of Kartvelological Studies*. University of Warsaw, part 1, s. 45–51. (in Pol.).
16. Kowalski, W. (1991). Sergo Kurulishvili, *Pro Georgia: Journal of Kartvelological Studies*. University of Warsaw, part. 1, s. 43–44. (in Eng.).
17. Wozniak, A. (2001). Sergo Kurulishvili (4. IX. 1894 – 25. III. 1925), *Metafora*, nr. 44/46 (2000/2001), s. 226–229. (in Eng.).

Malvina Mykhaliuk

NEWSPAPER *RIDNYI KRAI* (LVIV, 1920–1923): AUTHORS, TOPICS, PROBLEMS

The newspaper *Ridny Krai* (Lviv, 1920–1923) is of interest to researchers as the periodical heritage as well as an object for research of the journal, thematic content, author's composition. The article is about the journal *Ridny Krai*, published in Lviv during 1920–1923, a special copy of which is stored in the collection of the Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyk.

The author conducted research on the search, grouping and analysis of topics, problems and the author's composition of the journal. To achieve this goal, all issues of the journal under study were carefully processed, the columns were grouped and the available material was analyzed. An analysis of the topics most frequently covered by the magazine was made, information about the most active authors of the magazine was found and presented, and their journalistic materials were processed.

The magazine acquainted its readers with the life of Ukrainians not only in ethnic territories, but also abroad. Therefore, there are columns that cover events in Belarus, Romania, Georgia, France, Austria, the Crimean Republic. Among the contributors we find both the names of very famous journalists, such as M. Yatskiv, N. Hnatyuk, S. Tverdokhlib, S. Kurulishvili, and lesser-known correspondents, contributors, who often hid their real names under pseudonyms, they made the magazine popular among popular masses, the magazine was widely popular

among the population of Galicia. These columns were processed, grouped and found authors who are most often published in the journal.

If we take into account the content of the journal, then the most informative for our study of the column. The newspaper is sufficiently structured, headings were constant or variable. Headings could also be distinguished by territorial criteria. In particular, these are columns in which readers were acquainted with the life of Ukrainians in ethnic territories or emigration: «News from Volyn», «News from Greater Ukraine», «From Belarusian life», «From occupied Georgia» and others. Each issue of the publication began with current news in Ukraine or the world. Special attention was also paid to the authors and contributors to the magazine. Many articles, posts, notes are signed by little-known authors; authors who hid under pseudonyms and cryptonyms; famous publicists.

The found material is of great value for researchers who would like to look at the journal not from a political perspective, but in terms of the value of the content of the journal, which covers a huge number of topics and issues of the period. The prospect of further research is the development of other journals, the disclosure of their content, coverage of issues, finding new publicists hidden under pseudonyms.

Keywords: *Ridny Krai*, professional activity, journalism, magazine, topics, rubrics, authors, problems.